

Lo philòsof. L'altre cercle, que hom pot veer, à nom Galàxias, que vol dir cercle blanc com a leyt, cor «galas» en grec vol dir «leyt» en latí e «xias» vol dir «cercle». Aquest comensa de la part d'Orient vès agil e puya en tort amunt et avala a Pricorn per mig de la zona tòrrida et d'aquèn torna's al seu comensament per la part qui és sotz la terra. Et és dit blanc com a leyt per so cor ha color de leyt. E si'n vols saber d'assò raó, lig aquel libre, que ha nom *Macòbrius*.

(LXIII). *De los noms dels cercles*

Los altres .ix. cercles no pot hom veer, cor no són alre sinó liynes, que hom à a entendre en la pensa, et .v. d'aquestz són dits paraules et lo maior d'aquels à nom equinoccial, e aquest va per Àries et per Libra et per mig de la zona tòrrida et par-teyx lo cel en dues vistes et és dit equinoccial, cor con lo sol lo toca puya(n) o avalan, fa eguals los dies et les nuitz. E d'aquest oir n'às més depuys en altre loc que.n parlaran. L'altre cercle dels paralels ha nom Trò-(f...)-(picus)

Gabriel ROURA I GÜIBAS

UNA VERSIÓ DEL CANT DE LA SIBILLA

(Girona, Arxiu Capitular, ms. 133: *Missale sancti Aciscli. Anno 1332*)

Aquesta nota té per objecte donar a conèixer una versió del *Cant de la Sibilla*, que figura en el missal de la parròquia de Sant Iscle de Colltort i avui es guarda a l'Arxiu Capitular de Girona.

Però, abans de donar el text esmentat, cal fer referència, ni que sigui superficial, a l'antiga tradició gironina d'aquesta peça de remembrances bíbliques. Efectivament, és immemorial la tradició que fa de l'Església de Girona la «mare i mestra de les cerimònies» —que diuen les cròniques—, per la riquesa i varietat de la seva litúrgia. Al costat del culte oficial, el *Rituale secundum consuetudinem Ecclesiae Gerundensis* s'enriquia amb bon nombre de representacions, declamacions, cants, proses i d'altres peces de caràcter paralitúrgic, que completaven el cerimonial de la catedral i de nombroses parròquies i alhora constituïen veritables perífrasis de la significació litúrgica de cada misteri o festivitat.¹ Algunes d'aquestes representacions o drames litúrgics han estat objecte de l'atenció dels estudiosos en les seves diverses

1. Gabriel ROURA, *Una nova versió de l'Epístola de sant Esteve*, Girona, Col·legi Universitari 1978.

vertents: la litúrgica,² la de la tradició literària³ o la musical.⁴

El manuscrit 9 del mateix Arxiu Capítular de Girona, *Consueta Ecclesiae Gerundensis anno 1360 exarata*, ens permet de poder afirmar que força abans de la confecció del manuscrit, el *Cant de la Sibil·la* i la *Representació dels Profetes*, del qual formava part, eren celebrats a Girona almenys a començos del segle XIV.

En la descripció de l'Ofici de Nadal, durant les matines, es consigna que en la «lectio nona legitur sermo *Inter pressuras atque angustias presentis temporis. Et fiat hic Prophetarum representatio, si uoluerint. Et eorum quilibet dicat suum titulum, ut in Legenda continetur de prophetis. Et tunc in letrilio dicatur *Judicii signum* per Sibillam. Et finito primo uersu per ipsam, chorus respondeat *Judicii signum*. Quo finito, incipiat ipsa cum quodam alio clerico, uel scholari bene cantante, uersum *E celo rex adueniens* cum sequentibus. Et in fine cuiuslibet uersus, reiteret chorus *Judicii signum...*».*

El text del *Cant de la Sibil·la*, que es cantava a la Seu de Girona, s'ha perdut; no obstant, podem assimilar-lo als que en d'altres llocs de Catalunya es cantaven, o plausiblement era igual al que ve consignat en el volum de Girona, Arxiu Capítular, ms. 69, *Petri Michaelis Carbonell, Codex miscellaneus*.

Encara, a la Catedral de Girona, aleshores era actualitat i avui feliç memòria de les Sibil·les, l'esplèndid vitrall, que el 24 d'abril del 1520 el Capítol gironí encarregà al mestre vitraller Jaume Fontanet. El vitrall de les Sibil·les, que avui podem contemplar en tot el seu esplendor, després de la restauració feta recentment a càrrec del «Corpus Vitrearum Medii Aevi», amida 13'83 metres d'alçada per 2'87 metres d'amplada.

Els representants del Capítol i mestre Fontanet concordaren: «E primerament és stat concordat entre les dites parts que lo dit mestre Jaume Fontanet haia, e sia tengut fer e posar una Vedriera en la ubertura e loch, qui és per aquella, en la dita sglésia de la Seu sobre la capella de sanct Pera, a la part de migjorn, al costat de la vidriera dels apòstols, la qual vidriera haia e sia tengut fer bons de vidres grosos, e clars, e bens remyts, e tant grossos e més que són los de la vidriera del costat, qui és dels apòstols, e ben pintats de bones colors los personatges, axí o millor com és la vidriera dels apòstols,

2. Richard C. DONOVAN, *The Liturgical Drama in Medieval Spain*, Toronto, Pontifical Institute of Medieval Studies 1958, 110-111.

3. Miquel DOLÇ, *Actualitat d'un mite virgilià*, dins «Actes del VI Simposi de la Secció Catalana de la Societat Espanyola d'Estudis Clàssics», Barcelona 1983, 91-108.

4. Higiní ANGLÈS, *El Cant de la Sibil·la*, dins «Vida Cristiana», IV (1917), 65-72. Bibliografia posterior entorn del tema es pot trobar en la nota 93 a la introducció de l'estudi inicial d'aquest volum.

ab tres stàncies. E que en cascuna stància haia haver quatre personatges, ço és, en la sobirana les quatre Sibil·les, e en la après, los quatre Evangelistes, e en la més baix, los quatre doctors...».⁵

La nova versió

Tal com ja hem dit al començament de l'article, la versió que donem a conèixer procedeix de la parròquia de sant Iscle de Colltort, a la Garrotxa, prop la Vall de Bas. El seu interès és doble, per tal com afegim un nou text al catàleg de les versions de les mítiques profetesses, d'una banda, i de l'altra tenim un exemplar parroquial, cantat en un ambient marcadament popular, relacionat amb la tradició folklòrica.

El *Missale* consta de 185 folis de pergamí bo, net i ben treballat. És constituït per vint-i-tres quaderns, tots regulars de quatre bifolis, excepte el quart i el novè, que han perdut cinc fulls el primer i tres el segon. Les tapes són de fusta folrada amb cuir. Amida 260 x 180 mm. És escrit amb tinta negra, de mòdul gros, molt ben cal·ligrafiada, segons el tipus clàssic de la «fractura» gòtica. Caplletres amb filigrana blava i vermella. Rúbriques usuals en aquest tipus de text. La caixa d'escriptura és proporcionada, de setze línies, amb els marges amples; la foliació és coetània.

El foli 182^v, després de l'oració de la benedicció del pa, conté el següent colofó: «Petrus de Femada condam sacrista de Sancto Acisclo. Et Arnaldus, frater et successor eius. Ordinaverunt istud missale. Et decostitit inter omnia Centum et duos solidos. Ad quod faciendum dimisit dominus Dalmaicius de Sancto Amancio, miles, viginti solidos. Et domina Raymunda, uxor eius. Quadraginta solidos. Et domina Guillelma Columba Triginta solidos. Fuit autem scriptum per manum Bernardi de Olleriis, scriptoris et civis Gerunde. Anno Domini [f. 183^r] Millesimo .CCC^o. Tricesimo Secundo. Dicitis pro omnibus Pater noster».

Deixant de banda el text propi del missal, es fa notar des del primer moment la gran quantitat d'afegits: oracions de misses, benediccions, responsoris, etc., que força mans diferents hi han anat posant, aprofitant els marges i en especial els fulls de guarda de les tapes anterior i posterior.

El *Cant de la Sibil·la* de Sant Iscle es troba en el primer full de guarda de la tapa posterior, f. 183^v, ocupant tota la cara «verso» del foli.

El text d'aquest cant en el nostre missal és força posterior a la confecció del mateix, car aquell és escrit en la segona meitat del segle XV amb lletra del tipus cursiu humanístic, de cal·ligrafia molt rústega, i presenta les va-

5. Girona, Arxiu Capitular, Obra de la Seu, reg. 56 (1521-1523), f. 40 i ss.

riants textuais pròpies de la llengua catalana contemporània i segurament de la comarca de la Garrotxa.

Al jorn del judici parà qui aurà fayt seruisi

Un rey vindrà perpetuall
del cel, que hanc no fo aytal.
En carn uindrà certanament
per fer del segle jutgament.
Al jorn...

Ans del judici tot anant
parà una signa molt gran
la tera gitarà sudor
estremirà de gran pahor.
Al jorn...

Aprés se bederà molt fort
d'on és semblant de greu conort
e's mostrerà ab crits e ab plos
les infernals confosions.
Al jorn...

Un corn molt trist resonerà
del cel, qui'ls morts resuciterà,
la luna e'l sol s'escurirà,
Nula stella no y luirà.
Al jorn...

Foc dexendrà del cel ardent
E soffra, qui és molt pudent.
Cel, tera e mar tot perirà,
tot quant és ho delirà.
Al jorn...

Ladons no i aurà hom talent
de riquès, d'aur ni d'ergent,
de res no aurà hom desir
mas tan solament de morir.
Al jorn...

De morir serà tot lur talent,
ladons lus glutiran les dens,
no y aurà hom qui no's plor
tot lo món serà en tristor.
Al jorn...

Los pugts e'ls plans seran eguals
 aquí seran los bons e los mals,
 Reys e compts e barons,
 Qui de lus fayts retran raysons.
 Al jorn...

Anch no y féu hom peccat tant secret
 Ni ó dix ne s'o pensec
 Que aquí no sia tot clar.
 Nul hom no y porà res celar.
 Al jorn...

Cascun cors se ànime coberà,
 Qui és bon e mal aquí parà
 los bons iran ves Déu la ssus,
 los mals iran en infern de jus.
 Al jorn...

Heus ací la versió del *Cant de la Sibil·la* de Sant Iscle, amarada d'arcaïsmes, de mots i de lliçons segurament deformades per la tradició oral, tan freqüent entre la gent dels nostres pobles i viles: cants, goigs i corrandes apresos a viva veu, de pares a fills, i que, com en el cas present, conserven encara la frescor d'una entranyable vivacitat. El caràcter popular del nostre text resulta ben clar, si hom el compara amb la versió depurada d'un humanista com Pere Miquel Carbonell, el qual, en un moment poc posterior al del text de Sant Iscle, en deixà còpia autògrafa també conservada en un manuscrit del mateix arxiu.

Jaume de PUIG I OLIVER

A PROPÒSIT D'UNES LLIBRETES DEL BARÓ DE MALDÀ

Llegim al *Calaix de sastre*: «Jo duia un parell de llibretes en la butxaca; la una dels versos dels tres plagues de la parròquia de Santa Maria del Mar: lo Sagra, lo Galera i en Ganyada; i *Lo somni de Sampatantiam de la Bordeta*».¹

1. Cf. Rafel d'AMAT I DE CORTADA, baró de Maldà, *Calaix de Sastre (volum segon: 1792-1794)*, selecció i edició a cura de Ramon BOIXAREU (Biblioteca Torres Amat 5), Barcelona, Curial Edicions Catalanes 1987, 96. Correspon el text al dia 30 de juny de 1793.